

ISSN: 2636-848X

DOI: 10.46385/tsbd.1171354

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 5, Sayı 2
Ekim 2022, 93-105

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 5, Issue 2
October 2022, 93-105

 Özcan BOLAT¹

 Murat ERDOĞDU²

¹ Selçuk Üniversitesi
Sağlık Bilimler Enstitüsü

² Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: Ö. Bolat
e-mail:
mustafa.caliskan@americanlife.com.tr

Geliş Tarihi: 05.09.2022

Kabul Tarihi: 08.10.2022

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Geleneksel Türk Okçuluğu Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Özet

Çalışma, Türkiye’de faal olarak geleneksel Türk okçuluk hakemliği yapan, hakemlerin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılmıştır. Araştırma, 60’ı kadın ve 86’sı erkek katılımcı olmak üzere toplam 146 Geleneksel Türk okçuluk hakeminin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, 1995 yılında Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması 1995 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından yapılan 30 maddelik 4’lü likert tipi “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” ve Korkut tarafından 1996’de geliştirilen 25 maddelik 5’li likert tipi “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin iki grup arası karşılaştırmasında Bağımsız Örneklem için t-Testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarda tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve anlamlı ANOVA içinde var olan “post hoc” analizi uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; iletişim becerileri düzeyi ile demografik bilgileri arasında hakemlik yapma nedeni ve egzersiz yapma sıklığı açısından anlamlı değişiklikler tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye’deki geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerilerinin etkileyen birden fazla değişkenin olduğu görülmüştür. Egzersiz yapmanın aslında sadece hakemlerde değil tüm çalışma gruplarında önemli bir etken olduğu literatür taramasında dikkati çeken bir faktör olmuştur. Egzersiz yapmanın yanı sıra genel olarak okçuluk hakemlerinin; yaşları, eğitim seviyeleri ve gelirleri arttıkça iletişim becerileri değerlendirme ve stresle başa çıkma tarzlarında farklılıklar olduğu ve bu farklılıkların alanda yapılacak çalışmaların bir biriyle örtüşmesi durumunda sonuçların daha netlik kazanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel okçuluk, hakem, iletişim, stres

Investigation of the Relationship Between Communication Skill Levels and Stress Coping Styles of Traditional Turkish Archery Referees

Abstract

The study was carried out to examine the relationship between the communication skill levels of the referees, who are active traditional Turkish archery referees in Turkey, and their styles of coping with stress. The research was carried out with the voluntary participation of a total of 146 Traditional Turkish archery referees, 60 of whom were female and 86 were male participants. In the research, the 30-item 4-point Likert-type “Coping Styles Scale” with 30 items was developed by Folkman and Lazarus in 1995 and adapted to Turkish by Şahin et al. in 1995, and the 25-item 5-point Likert-type “Communication Skills Scale” developed by Korkut in 1996. Evaluation Scale” was used. It was tested whether the data showed a normal distribution. The t-Test for Independent Samples was used in the comparison of normally distributed data between two groups, one-way Analysis of Variance (ANOVA) in comparisons of more than two groups, and “post hoc” analysis included in significant ANOVA was applied. According to the findings obtained in the research; Significant changes were found between the level of communication skills and demographic information in terms of the reason for refereeing and the frequency of exercise. As a result, it has been seen that there are more than one variable affecting the communication skills of traditional Turkish archery referees in Turkey. It has been a remarkable factor in the literature review that exercising is actually an important factor not only in referees but also in all study groups. In addition to exercising, archery referees in general; It is thought that there are differences in the ways of evaluating communication skills and coping with stress as their age, education level and income increase, and the results will become clearer if these differences overlap with the studies to be done in the field.

Keywords: Traditional archery, referee, communication, stress

Atf için; Bolat, Ö., Erdoğan, M. (2022) Geleneksel türk okçuluğu hakemlerinin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 93-105.

Bu çalışma, Dr. Murat ERDOĞDU danışmanlığında birinci yazarın tamamlanmış yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Stres, aslında günlük yaşamın bir parçasıdır ve çoğu insan farkında olmadan yoğun strese maruz kalır (Güçlü, 2001). Stres, bireyi tehdit etme ve zorlama tehlikesine karşı fiziksel ve psikolojik bir tepkidir (Pehlivan, 1995). Strese neden olan faktörlere stresin nedenleri denir. Stresin nedenleri bireyde yapıcı ve yıkıcı strese neden olabilir. Bir dereceye kadar stresin yaşamda normal, faydalı ve gerekli bir durum olduğu bilinmektedir (Akman, 2004). Aynı zamanda stres, bir kişinin davranışına, durumuna veya psikolojik stresine tepki olarak ortaya çıkan ve organizmalar için sağlığını etkileyebilecek olumsuz bir durumdur (Aytaç, 2009).

Fiziksel kapasitenin mükemmel olması sportif performansında mükemmel olacağı anlamına gelmemektedir. Şunu söyleyebiliriz ki sporcuların psikolojik kapasiteleri fiziksel kapasiteleri üzerinde de önemli etkiye sahiptir (Soyal, 2017). Düzenli ve orta şiddette yapılan spor, stres hormonlarını etkisiz hale getirir ve mutluluk hormonu olarak bilinen endorfin hormonunu aktif hale getirerek kişinin daha mutlu ve enerjik hissetmesine katkı sağlar (Köse, Uzun, Özlü, Çelik, Erbaş, 2019).

En stresli mesleklerden biri de hakemliktir. Spor hakemi, uluslararası kurallara uygun olarak kendi yetkisi ile müsabakayı yöneten, müsabakanın sağlıklı ve zamanında bitmesini sağlayan kişidir (Can, Çoban, Soyer, 2011). Hakem, oyunun en net unsurlarından biridir ve oyunun kurallarının, ılımlılığının ve bütünlüğünün bir sembolü olarak kabul edilir (Ünsal, 2005). Hakemlerin karşılaştığı stres kaynaklarının belirlenmesi ve uygun müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi, hakemlere yarışmaları ve adil oyunu daha iyi yönetme konusunda rehberlik edecektir (Ekmekçi, 2007). Bunun yanında Ekmekçi (2007) hakemlerin branşlarına göre de stres kaynaklarının değişebileceğini vurgulamıştır. Erdem ve Şirin (2018)'in yaptığı güreş hakemlerinin belirlenen 20 stres kaynağının incelenmesinde en yüksek ortalama değere sahip stres kaynağının “yanlış veya hatalı karar vermek”, “antrenör tarafından sözlü saldırı”, “kuralların çok sık değişmesi”, “müsabaka sırasında üst kategori hakemlerin karara etkisi” ve “saha içi yönerge ve yönetmeliklerin eksikliği” olduğu tespit edilmiştir. Güreş hakemleri için bulunan en düşük ortalama değer ise “itiraz sonucu kameraya gitmek” stres kaynağına aittir.

İletişimden bahsedebilmek için sosyal temas, ortak bir araç, dayanışma ve sosyal ilişkiler ağı gibi unsurlara sahip olmak gerekir. Çünkü iletişim ve ilişkiler birbirini besleyen olgulardır (Adair, Çolakoğlu, 2006; Şahan ve Şirin, 2022). Özünde insan, toplum içinde yaşamını sürdüren canlı bir varlıktır. Bireyin içinde yaşadığı topluma katılabilmesi için kendini tanıması ve kendini ifade etmesi şarttır. Etkili iletişim becerilerine sahip olmak, hayatta üstlendiğimiz rollerde ve yaşadığımız ilişkilerde başarılı olmamıza yardımcı olabilir. Öyle ki, insanlara karşı dürüst olmanız gereken işlerde etkili iletişim kurma yeteneğine sahibiz (Korkut, 2005).

Kişilerarası iletişim sürecinde iletişim becerileri, diğer insanları anlama, onların duygu ve düşüncelerini kavrayarak olayları veya durumları algılayabilme, kendini motive edebilme yeterliliği ile duygusal, bilişsel ve davranışsal yetkinliği ifade etmektedir. İletişim becerileri kişilerarası ilişkilerde başarıyı sağlayan en önemli unsurlardan birisidir. Pozitif yönde ve tatmin edici insan ilişkileri için duyguları kullanabilmek ve duygusal uygunluğu sağlayabilmek, duygusal zekâ yetenekleri ile ilişkilidir (Koçyiğit, 2020).

Kişilerarası ilişkilerde iletişim süreci, başkalarını anlama, diğer kişileri anlarken de kendi duygu ve düşüncelerini iletişim kanalları aracılığıyla karşı tarafa aktarma ve karşı tarafın da duygu ve düşüncelerini anlayarak empati (duygudaşlık) duyarlılığı kazandırmaktadır (Uyar ve Erdoğan, 2021). İletişim becerisi aynı zamanda sosyal bir beceridir. İletişim becerileri, sezgi yoluyla veya doğuştan getirilen genetik özelliklerden daha çok, iletişim tekniklerinin öğrenilmesiyle ve öğretilmesiyle kazanılmaktadır. İletişim bozukluklarına neden olan olumsuz iletişim kurma yöntemlerinin ne olduğu öğrenildiğinde olumlu iletişim kurma yöntemleri de öğrenilmiş olacaktır (Koçyiğit vd, 2018).

İletişimin etkili ve verimli olabilmesi için bazı süreçlerden geçmesi gerekmektedir. İletişim becerisi, iletişim sürecinde başkalarını dinleme ve anlama, bunları yaparken de kendi duygu ve düşüncelerini iletişim kanalları aracılığıyla karşı tarafa aktarma ve karşı tarafın da duygu ve düşüncelerini anlayarak onları görme duyarlılığı kazandırmaktadır (Koçyiğit vd, 2018). Özellikle spor, sanat vb. alanlarda iletişim becerilerini

geliştiren bireylerin stres, öfke, kaygı gibi olumsuz duygu durumlarından sıyrılarak başarıyı, mutluluğu ve çalışma azmini daha kolay yakalayabileceklerini de ifade etmek gerekmektedir. Bu popüler branşlara görece yaygın bir branş olmasa da okçuluk hakemleri için de geçerlidir. Geleneksel okçuluk hakemleri de etkili bir iletişim için stresle başa çıkma tarzları da önemlidir. En önemlisi de empati becerisine sahip hakemler daha etkili iletişim kurmakta ve kendini karşı tarafa daha etkili anlatmaktadır. İletişim becerisi yüksek olan hakemlerin oyuna yön vermede ve yoğun stres altında olmasına rağmen kontrollü davranmasını sağlamaktadır. Bu anlamda literatürde geleneksel Türk okçuluğu hakemleri ile ilgili böyle bir çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Yine literatürde geleneksel Türk okçuluğu hakemlerine yönelik çalışmaya rastlanmaması, bu çalışmanın bundan sonraki geleneksel Türk okçuluğu hakemlerine yönelik yapılacak olan çalışmalara öncülük edileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmadaki amaç, Türkiye’de faal olarak geleneksel Türk okçuluk hakemliği yapan hakemlerin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzlarının hakemlerin kişisel faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiştir.

YÖNTEM

Türk okçuluk hakemliği yapan hakemlerin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evreni 2021/2022 döneminde, Türkiye Geleneksel Türk Okçuluk Federasyonuna kayıtlı 232 aktif Geleneksel Türk Okçuluk hakemi oluşmaktadır. Araştırma grubunu ise ilgili federasyona kayıtlı Geleneksel Türk Okçuluk hakemlerinden 23’ü aday hakem, 37’si bölge hakemi, olmak üzere toplam 60 kadın hakemden oluşurken, 34’ü aday hakem, 52’si bölge hakeminden oluşan toplam 86 erkek hakem ve toplamda da 146 Türk Okçuluk hakeminden oluşmaktadır. Araştırmanın etik onayı Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığından alındı (Onay No: 2021/E.51594).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 8 maddeden oluşan Kişisel Bilgi Formu, Korkut (1996) tarafından geliştirilen ve 25 maddeden oluşan İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ile Türkçeye uyarlaması 1995 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından yapılan 30 maddelik 4’lü likert tipi “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada, 1995 yılında Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması 1995 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından yapılan 30 maddelik 4’lü likert tipi “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır. Şahin ve Durak, ölçeğin kendine güvenli yaklaşım (KGY), çaresiz yaklaşım (ÇY), boyun eğici yaklaşım (BEY), iyimser yaklaşım (İY) ve sosyal destek arama (SDA) olmak üzere toplam beş faktörden oluştuğunu bulmuşlardır. Cronbach alfa iç tutarlılık boyut ve toplam ölçek katsayıları, iyimser yaklaşım için 0,49-0,68, kendine güvenli yaklaşım için 0,62-0,80, çaresiz yaklaşım için 0,64-0,73, boyun eğici yaklaşım için 0,47-0,72 ve sosyal destek arama faktörü için 0,45-0,47 arasında olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin 8.10.14. 16. 20. 23. 26. maddeleri KGY; 2. 4. 6. 12. 18. maddeleri İY; 3. 7. 13. 15. 21. 24. maddeleri ÇY; 5. 7. 13. 15. 21. 24. maddeleri BEY; 1. 9. 29. 30. maddeleri ise SDA maddeleridir. Elde edilen “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” maddelerinin genel Cronbach Alfa katsayısı=0,76 olarak tespit edilmiştir.

Korkut tarafından 1996’de geliştirilen 25 maddelik 5’li likert tipi “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca, İBDÖ’ nün geçerlik çalışması için yapılmış olan faktör analizi sonuçları, ölçeğin tek boyutlu olduğunu gösterir niteliktedir. İBDÖ’ nün güvenilirlik çalışmasında testin tekrarı yöntemi sonucunda güvenilirlik katsayısı, 0,76 (p<,001) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı

alfa değeri ise 0,80 ($p < 0,001$) olarak bulunmuştur. Olumsuz maddesi bulunmayan, 5'li likert tipindeki ölçek “Her zaman (5), Sıklıkla (4), Bazen (3), Nadiren (2) ve Hiçbir zaman (1)” olmak üzere derecelendirilmiş seçeneklerden oluşmaktadır. Ölçeklerden elde edilen ortalama puanların yorumlanması, 1,00- 1,80 çok düşük, 1,81-2,60 düşük, 2,61-3,40 orta, 3,41-4,20 yüksek, 4,21-5,00 çok yüksek şeklinde puan aralıklarına göre yapılmıştır. Elde edilen İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği maddelerinin genel Cronbach Alfa katsayısı=0,87 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veri analizleri SPSS 22 programı standartlarına uygun bir biçimde kodlanarak, yanıtların kaydı düzenlenmiştir. Elde edilen bulgularının değerlendirilmesinde kişisel özellikleri, “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) ve “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” (SBTÖ) ilgili analizlerde normal dağılım gösteren ($p > 0,05$) verilerin karşılaştırılması için bağımsız örneklem t testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Bütün analizler, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyine göre tespit edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	t	P	
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Kadın	60	2,00	0,42	-0,132	0,892	
		Erkek	86	2,01	0,45			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	60	3,20	0,34	-1,433	0,152	
		Erkek	86	3,29	0,36			
	İyimser Yaklaşım	Kadın	60	2,19	0,53	0,261	0,793	
		Erkek	86	2,16	0,55			
	Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Kadın	60	2,06	0,51	-0,183	0,851
			Erkek	86	2,08	0,55		
Boyun Eğici Yaklaşım		Kadın	60	2,90	0,54	-0,171	0,864	
		Erkek	86	2,92	0,47			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Sosyal Destek Arama	Kadın	60	2,75	0,40	0,102	0,923	
		Erkek	86	2,75	0,40			

Tablo 1 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 2. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	t	p	
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Bekâr	68	2,02	0,45	0,224	0,822	
		Evli	78	2,00	0,43			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Bekâr	68	3,30	0,34	1,142	0,164	
		Evli	78	3,22	0,36			
	İyimser Yaklaşım	Bekâr	68	2,25	0,52	1,630	0,102	
		Evli	78	2,10	0,55			
	Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Bekâr	68	2,11	0,55	0,763	0,453
			Evli	78	2,04	0,53		
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Boyun Eğici Yaklaşım	Bekâr	68	2,98	0,49	1,484	0,144	
		Evli	78	2,86	0,50			
	Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Sosyal Destek Arama	Bekâr	68	2,71	0,43	-1,231	0,220
			Evli	78	2,79	0,37		

Tablo 2 incelendiğinde Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Aşağıda tablo 3 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin yaş değişkenlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutundaki farkları istatistiksel açıdan anlamlı bir değişikliğin olduğu tespit edilmiştir. Bu değişikliğin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda ($f=3,37$; $p=0,04$) olduğu “post hoc” testiyle desteklenmiştir. Değişkenlerin 36 yaş ve üzeri katılımcıdan kendine güvenli yaklaşım alt boyutunun ($\bar{x}=3,36 \pm 0,34$) ortalamalarının diğer yaş grubu hakemlere göre (18-25 yaş ile 26-35 yaş) yüksek olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir (36 ve üzeri yaş $\bar{x} = 3,36 \pm 0,34$; 18-25 yaş $\bar{x} = 3,25 \pm 0,38$; 26-35 yaş \bar{x}

=3,17±0,32). Diğer yandan geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin yaş değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği değerlendirme puanları açısından, istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir

Tablo 3. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	F	p	Fark
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	18-25 yaş arası	53	2,01	0,41	0,180	0,832	-
		26-35 yaş arası	50	2,03	0,40			
		36 yaş ve üzeri	43	1,98	0,51			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	18-25 yaş arası	53	3,25	0,38	3,374	0,040*	3>2
		26-35 yaş arası	50	3,17	0,32			
		36 yaş ve üzeri	43	3,36	0,34			
	İyimser Yaklaşım	18-25 yaş arası	53	2,19	0,51	0,664	0,520	-
		26-35 yaş arası	50	2,22	0,57			
		36 yaş ve üzeri	43	2,10	0,54			
	Çaresiz Yaklaşım	18-25 yaş arası	53	1,98	0,53	1,612	0,202	-
		26-35 yaş arası	50	2,06	0,50			
		36 yaş ve üzeri	43	2,18	0,57			
	Boyun Eğici Yaklaşım	18-25 yaş arası	53	2,96	0,52	0,753	0,480	-
		26-35 yaş arası	50	2,84	0,44			
		36 yaş ve üzeri	43	2,93	0,54			
Sosyal Destek Arama	18-25 yaş arası	53	2,71	0,41	1,822	0,172	-	
	26-35 yaş arası	50	2,71	0,40				
	36 yaş ve üzeri	43	2,75	0,39				

* = p<0,05

Tablo 4. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	F	p	Fark
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Lise	60	20,8	0,52	1,432	0,240	-
		Lisans	68	1,95	0,34			
		Yüksek Lisans	18	2,00	0,44			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Lise	60	3,16	0,36	4,190	0,010*	3>1
		Lisans	68	3,30	0,34			
		Yüksek Lisans	18	3,39	0,24			
	İyimser Yaklaşım	Lise	60	2,14	0,48	0,233	0,804	--
		Lisans	68	2,21	0,59			
		Yüksek Lisans	18	2,15	0,56			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Lise	60	2,06	0,46	1,422	0,242	-
		Lisans	68	2,03	0,57			
		Yüksek Lisans	18	2,27	0,67			
	Boyun Eğici Yaklaşım	Lise	60	2,87	0,53	0,983	0,382	-
		Lisans	68	2,92	0,48			
		Yüksek Lisans	18	3,06	0,46			
Sosyal Destek Arama	Lise	60	2,74	0,36	0,060	0,950	-	
	Lisans	68	2,74	0,42				
	Yüksek Lisans	18	2,78	0,46				

* = p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin eğitim seviyesi değişkenlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutundaki farkları arasında anlamlı bir değişikliğin olduğu saptanmıştır. Bu değişikliğin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda (f=4,19; p=0,01) olduğu “post hoc” testiyle desteklenmiştir. Kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda değişkenlerin ortalamalarına bakıldığında yüksek lisans yapmış olan katılımcıların ortalamalarının lisans ve lise mezunu katılımcılardan yüksek olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir (Yüksek Lisans \bar{x} =3,39±0,24; Lisans \bar{x} =3,30±0,34; Lise \bar{x} =3,16±0,36). Diğer yandan Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin eğitim seviyesi değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği değerlendirme puanları açısından, istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir

Aşağıda tablo 5 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin hakemlik yılı değişkeninin stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (p>0,05). Katılımcılar arasında büyük farklar olduğundan dolayı “post hoc” testi içinde var olan ve katılımcılar arasında dengesiz bir fark olduğundan dolayı hochberg analizi kullanılarak tespit edilmiştir. Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin hakemlik yılı değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği puanları açısından, istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 5. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Hakemlik Yılı Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Değişken	N	Ort.	Ss	F	p
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	1-5 Yıl	138	2,00	0,44	0,830	0,430
		6-10 Yıl	5	2,08	0,35		
		11 Yıl ve üzeri	3	2,32	0,43		
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	1-5 Yıl	138	3,25	0,35	2,394	0,090
		6-10 Yıl	5	3,56	0,09		
		11 Yıl ve üzeri	3	3,07	0,23		
	İyimser Yaklaşım	1-5 Yıl	138	2,17	0,53	0,833	0,442
		6-10 Yıl	5	2,04	0,48		
		11 Yıl ve üzeri	3	2,53	0,90		
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	1-5 Yıl	138	2,08	0,52	0,144	0,862
		6-10 Yıl	5	2,00	0,69		
		11 Yıl ve üzeri	3	1,93	1,13		
	Boyun Eğici Yaklaşım	1-5 Yıl	138	2,90	0,50	0,484	0,620
		6-10 Yıl	5	3,00	0,40		
		11 Yıl ve üzeri	3	3,17	0,80		
Sosyal Destek Arama	1-5 Yıl	138	2,75	0,39	0,102	0,904	
	6-10 Yıl	5	2,80	0,55			
		11 Yıl ve üzeri	3	2,67	0,58		

Tablo 6. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Değişken	N	Ort.	Ss	F	p	Fark
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Çok Kötü	2	1,80	0,56	1,484	0,230	
		Kötü	18	2,21	0,59			
		Orta	82	2,01	0,43			
		İyi	24	1,93	0,36			
		Çok İyi	20	1,93	0,33			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Çok Kötü	2	3,30	0,71	4,200	0,000*	5>4 4>2
		Kötü	18	3,04	0,29			
		Orta	82	3,22	0,33			
	İyimser Yaklaşım	İyi	24	3,38	0,33			
		Çok İyi	20	3,43	0,37			
		Çok Kötü	2	1,70	0,42			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Kötü	18	2,31	0,53	0,982	0,422	
		Orta	82	2,18	0,55			
		İyi	24	2,06	0,41			
	Boyun Eğici Yaklaşım	Çok İyi	20	2,21	0,64			
		Çok Kötü	2	2,60	0,57			
		Kötü	18	2,28	0,48			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Orta	82	2,09	0,50	2,173	0,073	
		İyi	24	1,87	0,55			
		Çok İyi	20	2,01	0,66			
	Boyun Eğici Yaklaşım	Çok Kötü	2	3,25	0,35			
		Kötü	18	2,76	0,53			
		Orta	82	2,91	0,49			
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Sosyal Destek Arama	İyi	24	3,00	0,51	0,812	0,520	
		Çok İyi	20	2,92	0,51			
		Çok Kötü	2	2,80	0,00			
	Sosyal Destek Arama	Kötü	18	2,64	0,43			
		Orta	82	2,77	0,40			
		İyi	24	2,69	0,34			
		Çok İyi	20	2,84	0,45			

* = p<0,05

Tablo 6. İncelendiğinde Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin gelir seviyesi değişkenlerinin stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin alt boyutundaki farkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir değişikliğin olduğu tespit edilmiş ve bu değişikliğin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda (f=4,20; p=0,00) olduğu “post hoc” testi içinde var olan ve katılımcılar arasında dengesiz bir fark olduğundan dolayı hochberg analizi kullanılarak tespit edilmiştir.

Kendine güvenli yaklaşım alt boyutunun ortalamalarına bakıldığında ekonomik seviyesi çok iyi olan katılımcıların ortalamasının diğer katılımcılardan yüksek olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir (Çok iyi $\bar{x}=3,43\pm 0,37$; İyi $\bar{x}=3,38\pm 0,33$; Kötü $\bar{x}=3,04\pm 0,29$). Diğer yandan geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin ekonomik seviye değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği puanları açısından, istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir.

Tablo 7. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Hakemlik Yapma Nedeni Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	F	p	Fark	
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Hobi	28	1,87	0,34	3,092	0,020*	3>1	
		Sosyal Aktivite	63	1,96	0,42				
		Ekonomik Kazanç	46	2,16	0,49				
		Statü Kazanma	9	2,05	0,33				
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Hobi	28	3,24	0,38	2,564	0,050*	4>3	
		Sosyal Aktivite	63	3,27	0,35				
		Ekonomik Kazanç	46	3,19	0,33				
		Statü Kazanma	9	3,53	0,14				
	İyimser Yaklaşım	Hobi	28	2,19	0,54	0,290	0,830	-	
		Sosyal Aktivite	63	2,13	0,52				
		Ekonomik Kazanç	46	2,22	0,57				
		Statü Kazanma	9	2,20	0,54				
	Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Hobi	28	1,91	0,45	1,282	0,280	--
			Sosyal Aktivite	63	2,08	0,57			
			Ekonomik Kazanç	46	2,16	0,54			
			Statü Kazanma	9	2,04	0,47			
Boyun Eğici Yaklaşım		Hobi	28	2,82	0,54	0,724	0,542	-	
		Sosyal Aktivite	63	2,90	0,48				
		Ekonomik Kazanç	46	2,96	0,51				
		Statü Kazanma	9	3,06	0,50				
Sosyal Destek Arama		Hobi	28	2,66	0,39	1,122	0,342	-	
		Sosyal Aktivite	63	2,81	0,40				
		Ekonomik Kazanç	46	2,74	0,40				
		Statü Kazanma	9	2,64	0,43				

* = p<0,05

Tablo.7 incelendiğinde Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin hakemlik yapma nedeni değişkenlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutundaki farkları arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiş ve bu değişikliğin kendine güvenli yaklaşım alt boyutundan ($f=2,56$; $p=0,05$) olduğu “post hoc” testi içinde var olan ve katılımcılar arasında dengesiz bir fark olduğundan dolayı hochberg analizi kullanılarak tespit edilmiştir. Kendine güvenli yaklaşım alt boyutunun ortalamalarına bakıldığında statü kazanmak isteyen katılımcıların ortalamasının diğer katılımcılardan yüksek olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir (Statü kazanma $\bar{x}=3,53\pm0,14$; Hobi $\bar{x}=3,24\pm0,38$; Sosyal aktivite $\bar{x}=3,27\pm0,35$; Ekonomik kazanç $\bar{x}=3,19\pm0,33$). Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin, hakemlik yapma nedeni değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği boyutundaki farkları arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiş ve bu değişikliğin ($f=3,09$; $p=0,02$) olduğu “post hoc” testi içinde var olan ve katılımcılar arasında dengesiz bir fark olduğundan dolayı hochberg analizi kullanılarak tespit edilmiştir. İletişim becerileri değişkenlerine bakıldığında katılımcıların ekonomik kazanç ortalamalarının diğer katılımcıların ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ekonomik kazanç $\bar{x}=2,16\pm0,49$; Statü kazanma $\bar{x}=2,05\pm0,33$; Sosyal aktivite $\bar{x}=1,96\pm0,42$; Hobi $\bar{x}=1,87\pm0,34$).

Tablo 8. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin Egzersiz Yapma Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Değişken	N	Ort.	Ss	F	p	Fark	
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği	İletişim Becerileri	Yapmıyorum	39	2,10	0,40	3,342	0,020*	4>3	
		Haftada 1 Gün	55	2,00	0,41				
		Haftada 3 Gün	44	1,88	0,49				
		Her Gün	8	2,33	0,30				
Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Kendine Güvenli Yaklaşım	Yapmıyorum	39	3,19	0,28	1,012	0,394		
		Haftada 1 Gün	55	3,25	0,37				
		Haftada 3 Gün	44	3,32	0,38				
		Her Gün	8	3,22	0,36				
	İyimser Yaklaşım	Yapmıyorum	39	2,21	0,57	0,160	0,920		
		Haftada 1 Gün	55	2,18	0,51				
		Haftada 3 Gün	44	2,13	0,55				
		Her Gün	8	2,20	0,62				
	Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çaresiz Yaklaşım	Yapmıyorum	39	2,14	0,60	0,914	0,442	
			Haftada 1 Gün	55	2,06	0,53			
			Haftada 3 Gün	44	1,99	0,50			
			Her Gün	8	2,25	0,50			
Boyun Eğici Yaklaşım		Yapmıyorum	39	2,87	0,46	0,362	0,784		
		Haftada 1 Gün	55	2,93	0,54				
		Haftada 3 Gün	44	2,90	0,49				
		Her Gün	8	3,06	0,46				
Sosyal Destek Arama		Yapmıyorum	39	2,81	0,34	0,842	0,470		
		Haftada 1 Gün	55	2,77	0,40				
		Haftada 3 Gün	44	2,70	0,41				
		Her Gün	8	2,60	0,60				

* = p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin, egzersiz yapma değişkeninin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği boyutunda anlamlı fark ($f=3,34$; $p=0,02$) olduğu “post hoc” testi içinde var olan ve katılımcılar arasında dengesiz bir fark olduğundan dolayı hochberg analizi kullanılarak tespit edilmiştir. İletişim becerileri alt boyutunda her gün egzersiz yapan katılımcıların ortalamalarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. (Her gün $\bar{x}=2,33\pm0,30$; Yapmıyorum $\bar{x}=2,10\pm0,40$; Haftada 1 gün $\bar{x}=2,00\pm0,41$; Haftada 3 gün $\bar{x}=1,88\pm0,49$). Diğer yandan geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin egzersiz yapma değişkeninin stresle başa çıkma tarzları puanları açısından, istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir.

Tablo 9. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Alt Boyutu Arasındaki İlişki

		İletişim Becerisi	Kendine Güvenli Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Çaresiz Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Destek Arama
İletişim Becerisi	r	1	0,303**	0,059	0,192*	-0,052	0,164*
	p		0,000	0,479	0,020	0,531	0,048
	N	146	146	146	146	146	146
Kendine Güvenli Yaklaşım	r	0,303**	1	-0,107	0,247**	0,241**	0,166*
	p	0,000		0,197	0,003	0,003	0,045
	N	146	146	146	146	146	146
İyimser Yaklaşım	r	0,059	-0,107	1	0,383**	0,153	-0,183*
	p	0,479	0,197		0,000	0,065	0,027
	N	146	146	146	146	146	146
Çaresiz Yaklaşım	r	0,192*	0,247**	0,383**	1	0,035	-0,031
	p	0,020	0,003	0,000		0,679	0,711
	N	146	146	146	146	146	146
Boyun Eğici Yaklaşım	r	-0,052	0,241**	0,153	0,035	1	0,109
	p	0,531	0,003	0,065	0,679		0,190
	N	146	146	146	146	146	146
Sosyal Destek Arama	r	0,164*	0,166*	-0,183*	-0,031	0,109	1
	p	0,048	0,045	0,027	0,711	0,190	
	N	146	146	146	146	146	146

Tablo 9 incelendiğinde Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre İletişim Becerisi ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r= ,303$, $p<0,05$). İletişim Becerisi ile İyimser Yaklaşım arasında herhangi bir anlamlılık bulunmamıştır. İletişim Becerisi ile Çaresiz Yaklaşım arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r= ,192$, $p<0,05$). İletişim Becerisi ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında herhangi bir anlamlılık bulunmamıştır. İletişim Becerisi ile Sosyal Destek Arama arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r= ,164$, $p<0,05$).

Tablo 10. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Alt Boyutlarından Kendine Güvenli Yaklaşım Boyutu Arasındaki Regression Analiz Testi

		B	Std. Error	Beta	t	p
İletişim Becerileri	Constant	3,240	0,325		9,970	0,000
	Kendine Güvenli Yaklaşım	0,379	0,099	0,303	3,810	0,000
R=,303	R ² =0,092	f=14,53	p<0,05			

Tablo 10 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım alt boyutu arasındaki regresyon modeli, $F_{(1, 143)}=14,53$, $p<0,05$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %0,92' sinin ($R^2=0,092$) bağımsız değişken tarafından açıkladığı bulunmuştur. Buna göre, bağımsız değişken bağımlı değişkeni pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=0,303$, $t_{(143)}= 3,810$, $p<0,05$).

Tablo 11. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Alt Boyutlarından Çaresiz Yaklaşım Boyutu Arasındaki Regression Analiz Testi

		B	Std. Error	Beta	t	p
İletişim Becerileri	Constant	1,686	0,143		11,796	0,000
	Çaresiz Yaklaşım	,1570	0,067	0,192	2,351	0,020
R=0,192	R ² =0,037	f=5,520	p<0,05			

Tablo 11 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından çaresiz yaklaşım alt boyutu arasındaki regresyon modeli, $F_{(1, 143)}=5,52$, $p<0,05$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %0,37'sinin ($R^2=0,037$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, bağımsız değişken bağımlı değişkeni pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=0,192$, $t_{(143)}=2,351$, $p<0,05$).

Tablo 12. Geleneksel Türk Okçuluk Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Alt Boyutlarından Sosyal Destek Arama Boyutu Arasındaki Regression Analiz Testi

		B	Std. Error	Beta	t	p
İletişim Becerileri	Constant	2,506	0,250		10,006	0,000
	Sosyal Destek Arama	0,180	0,090	0,164	1,990	0,048
R=0,164	R ² =0,027	f=3,980	p<0,05			

Tablo 12 incelendiğinde geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından sosyal destek arama alt boyutu arasındaki regresyon modeli, $F_{(1, 143)}=3,98$, $p<0,05$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %27'sinin ($R^2=0,027$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, bağımsız değişken bağımlı değişkeni pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=0,164$, $t_{(143)}=1,99$, $p<0,05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına cinsiyet değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre iletişim becerileri puanlarının anlamsız çıkmasının nedeni olarak teknolojik cihazlarla daha çok zaman geçirip A-sosyal yaşam tarzını benimsedikleri düşünülmektedir. Çalışmamıza paralel olarak Pehlivan (2005), Yılmaz vd. (2008), Ulukan vd. (2017), Dölek (2015), Söylemez (2019), çalışmalarında iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark olmadığını tespit ederek çalışmamızla örtüşmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına medeni durum değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların medeni durum değişkeni puanlarının anlamsız çıkmasının nedeninin ayrıca yapılacak başka bir çalışma ile daha kesin sonuca varılabileceği düşünülmektedir. Çalışmamıza paralel olarak Korkut (2005)'un sunmuş olduğu çalışmada iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilememiş ve çalışmamızla örtüşürken, Aksoy (2019)'un futbol hakemleri ile yapmış olduğu çalışmada ise iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuş ve çalışmamızla paralellik göstermemiştir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına yaş değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların iletişim beceri puanlarının yaş değişkeninin anlamsız çıkmasındaki neden olarak okçuluk hakemi ile sporcuların yaş farkları düşünüldüğünde birçok değişkenin (sosyal statü, sosyal çevre farkları gibi) birçok nedenin olabileceği düşünülmektedir. Korkut (2005)'un, Köroğlu (2006)'nun, Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)'ın, Kumcağız, Yılmaz, Çelik ve Avcı (2011)'nın ve Örucü ve Kıvrak (2013)'ün çalışmalarından da elde edilen sonuçlardan, araştırmaya katılan bireylerin yaş değişkeninin iletişim becerilerini etkilemediğine dair bulgulara ulaşılmış ve çalışmamızla paralellik oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca Özdayı (2011)'nın ve Aksoy (2019)'un futbol hakemleriyle yapmış oldukları benzer çalışmalardan elde edilen analizlerin incelenmesi sonucunda hakemlerin yaşlarına göre iletişim becerilerinde anlamlı değişikliklerin olduğu ve elde edilen bu sonuçlar neticesinde araştırmalarına dâhil ettikleri futbol hakemlerinin yaşları arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Dolayısıyla çalışmamızı desteklemediği görülmüştür.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına eğitim seviyesi değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Eğitim seviyesi değişkenine göre farklılığın olmaması farklı eğitim seviyelerinde olmalarına rağmen hakemlerin süreç içerisinde iletişim konusunda kendilerini geliştirdiği düşünülmektedir. Aksoy (2019)'un futbol hakemleri ile yapmış olduğu çalışma sonucunda yüksek lisans ve doktora mezunu futbol hakemlerinin iletişim yeteneklerinin, lisans, ön lisans ve lise

mezunu hakemlere nazaran yüksek olduğu sonucuna ulaşarak iletişim beceri düzeyleri ile eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiş ve çalışmamıza paralellik göstermemiştir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına hakemlik yaşı değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Özbay'ın (2012) araştırması incelendiğinde, araştırmaya katılanlar arasındaki iletişim düzeyinin hizmet süresine göre değişmediği sonucuna varılmış ve bizim çalışmamızda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Literatür taramasından elde edilen diğer çalışmalarda Köroğlu (2006), Abakay (2010) ve Kumcağız vd. (2011), insanların iletişim becerilerinin görev süresi ile arttığı sonucuna varmıştır. Bu çalışmalar bizim bulgularımızla çelişmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına hakemlerin gelir durumuna bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların iletişim becerileri puanlarının gelir seviyesine göre anlamsız çıkmasındaki neden olarak hakemlerin mesleğe ekonomik olarak bakmadığı mesleği hobi olarak yaptıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin iletişim becerileri ile gelir değişkeni arasında anlamlı fark bulamaması bu çalışmayla örtüşmektedir. Öte yandan Ulukan (2012), yapmış olduğu çalışmada sporcu ailelerinden gelir seviyesi düşük olan ailelerin, gelir seviyesi yüksek olan ailelere göre iletişim becerilerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit etmiş ve çalışmamıza paralellik göstermemiştir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına hakemlik yapma nedeni değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olduğu saptanmış ve bu farkın ekonomik kazanç alt boyutundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların hakemlik yapma nedeni değişkenine göre anlamlı çıkmasındaki neden olarak geliri yüksek olan katılımcıların bu sporu sosyalleşmek, statü kazanmak ve hobi amaçlı yaptıklarından dolayı strese daha az maruz kaldıkları bunun da iletişim becerilerini geliştirdiği ve bu yüzden anlamlı çıktığı düşünülmektedir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin iletişim becerileri ile hakemlik yapma nedeni değişkeni arasında anlamlı fark bulamaması bu çalışmayla örtüşmemektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri puanlarına egzersiz yapma sıklığı değişkenine bakıldığında anlamlı bir fark olduğu saptanmış ve bu farkın 3 günde bir egzersiz yapanlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların iletişim becerileri puanlarının egzersiz yapma sıklığı değişkenine göre anlamlı çıkmasındaki neden olarak anket sonuçlarına göre hakemlerin her gün egzersiz yaptıkları anlaşılmış ve egzersiz yapmanın insan psikoloji üstünde olumlu sonuçlarının olduğu bunun da kişilerarası iletişim becerilerinin arttırdığı bilindiğinden sonucun anlamlı çıktığı düşünülmektedir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin iletişim becerileri ile egzersiz yapma değişkeni arasında anlamlı fark bulması bu çalışmayla örtüşmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı çıkmadığı saptanmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde kadın ve erkek hakemlerde strese neden olan unsurların ve algılanan stres düzeylerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı çıkmadığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre anlamsız çıkmasının nedeni olarak, hem evli hem bekâr hakemlerin aynı stres kaynağından etkilendiği düşünülmektedir. Çalışmamıza paralel olarak, Tural (1994), beden eğitimi öğretmenlerine yapmış olduğu stresle başa çıkma yolları adlı çalışmada ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı olduğu ve bu anlamlılığın kendine güvenli yaklaşım alt boyutundan kaynaklandığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı çıkmasındaki neden olarak meslek yılı ve yaş ilerledikçe hakemlik yapan bireylerin hayat tecrübelerinin arttığı ve mesleklerinde daha isabetli kararlar alabildikleri bunda bireylerde kendilerini daha güvende hissetmelerine olanak tanınması nedeniyle stresle başa çıktıkları düşünülmektedir. Söylemez (2019),

çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulması bu çalışmayla örtüşmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı olduğu ve bu anlamlılığın kendine güvenli yaklaşım alt boyutundan kaynaklandığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı çıkmasındaki neden olarak eğitim seviyesinin yüksek olması ve meslekte geçirdiği yıllar itibarıyla meslekle ilgili eğitimler alması ve bunun da bireye tecrübe kazandırması nedeniyle eğitimi yüksek olan katılımcılardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile eğitim durumu arasında anlamlı fark bulması bu çalışmayla örtüşmektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının hakemlik yaşı değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının hakemlik yaşı değişkenine göre anlamsız çıkmasının nedeni 18-25 yaş arasındaki stres kaynaklarının aynı olduğu düşünülmektedir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile hakemlik yaşı durumu arasında anlamlı fark bulması bu çalışmayla örtüşmemektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının ekonomik seviye değişkenine göre anlamlı olduğu ve bu anlamlılığın kendine güvenli yaklaşım alt boyutundan kaynaklandığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının ekonomik seviye değişkenine göre anlamlı çıkmasının nedeni gelir seviyesi yüksek olan katılımcılardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamıza paralel olarak, Aşçı vd. (2015), üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bazı araştırmalarda ise stresle başa çıkma tarzlarının gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir. Üniversite öğrencilerinde gelir düzeyinin stresle başa çıkma tarzları üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Buna karşın, Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile gelir durumu arasında anlamlı fark bulmaması bu çalışmayla örtüşmemektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının hakemlik yapma nedeni değişkenine göre anlamlı olduğu ve bu anlamlılığın kendine güvenli yaklaşım alt boyutundan kaynaklandığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının hakemlik yapma nedeni değişkenine göre anlamlı çıkmasının nedeni olarak statü kazanma alt boyutu değerlendirildiğinde okçuluk hakemliği yapan bireylerin yaptıkları işe ekonomik olarak bakmadıkları ve mesleği hobi ve statü kazanmak istemeleri nedeniyle kendilerine olan güveni artırdığı ve stres altında kalmadıkları sonucuna varılabilir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile hakemlik yapma nedeni arasında anlamlı fark bulunmaması çalışmamızla örtüşmemektedir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının egzersiz yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların stresle başa çıkma tarzları arasındaki alt boyutlarının egzersiz yapma durumu değişkenine göre anlamsız çıkmasının nedeni algılanan stres kaynağının aynı olduğu düşünülmektedir. Buna karşın Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin stresle başa çıkma tarzları ile egzersiz yapma durumu arasında anlamlı fark bulması bu çalışmayla örtüşmemektedir. Köroğlu ve Yiğiter (2016), yüzme sporu ile bazı psikolojik değişkenlerin arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için yapmış oldukları çalışmada, yüzme egzersizi yapan çocukların stresten uzak, atılganlık ve dikkat düzeylerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Geleneksel Türk okçuluk hakemlerinin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma tarzları alt boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde ankete katılan hakemlerin, iletişim becerileri ile stresle başa çıkma tarzı alt boyutlarından, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve sosyal destek arama alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bayrak ve Nacar (2015) futbol, voleybol, basketbol ve hentbol antrenörlerinin iletişim becerilerinin düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmasında voleybol antrenörlerinin iletişim becerileri daha yüksektir ancak basketbol antrenörleri diğer branşlara göre daha başarısız olduğunu saptamıştır. Çalışmalar karşılaştırıldığında voleybol, hentbol ve okçuluk sporlarının ülkemizde basketbola göre daha az ilgi gördükleri ve bu nedenle yapılan müsabakalarda görev alan hakemlerin basketbol maçı

hakemlerine göre daha az gergin oldukları var sayıldığında basketbol dışındaki okçuluk, voleybol ve hentbol müsabakalarına çıkan hakemlerin daha az gergin olmaları nedeniyle stresten kısmen daha uzak oldukları ve bununda kişiler arası iletişime olumlu olarak etki ettiği sonucu çıkarılabilir. Bu sporlar dışındaki futbolda sonuçlarının anlamlı çıkmasının nedenlerinin daha geniş ve kapsamlı olarak araştırılması ve sonuçların bu minvalde değerlendirilmesi uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abakay, U. (2010). *Futbolcu-Antrenör İletişiminin Farklı Statülerdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu İlişkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Adair, J. ve Çolakoğlu, Ö. (2006). *Etkili İletişim: Yönetim Silahlarının En Etkilisi*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Akman, S. (2004). Stresin nedenleri ve açıklayıcı kuramlar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34-35.
- Aksoy, U. (2019). *Farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve özgüven düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Aydın İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Aşçı, Ö., Hazar, G., Kılıç, E., Korkmaz, A. (2015). Üniversite öğrencilerinde stres nedenlerinin ve stresle başa çıkma biçimlerinin belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 213-232.
- Aytaç, S. (2009). *İş stresi yönetimi el kitabı, iş stresi: oluşumu, nedenleri, başa çıkma yolları, yönetimi*. Labour Ministry & Casgem; 25-27.
- Bayrak, E., Nacar, E. (2015). Profesyonel Takım Sporlarında Görev Yapan Antrenörlerin İletişim Beceri Düzeylerinin Araştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 391-405.
- Can, Y., Çoban, Ü. ve Soyer, F. (2011). Negatif duygusallığın stres üzerindeki etkisi: Faal futbol hakemleri üzerinde bir araştırma. *Niğde Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 165-174.
- Soyal, M., Çelik, N., & Pekel, A. (2017). An investigation of the relationship between the reaction times and the state and trait anxiety levels of the athletes. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 0. doi:http://dx.doi.org/10.46827/ejpe.v0i0.1331
- Dölek, A.K. (2015). *Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Ekmekçi, R. (2007). Basketbol hakemlerinin stres kaynakları ve başa çıkma yolları. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*; 2, 19.
- Erdem, T., & Şirin, E.F. (2018, 25-27 Nisan). Güreş hakemlerinin stres kaynakları ve başa çıkma yöntemleri, *6th International Conference on Science Culture and Sport*, Lviv, Ukraine.
- Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 91-109.
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerde İletişim Kalitesi*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Koçyiğit, M. (2020). Etkili İletişim ve Duygusal Zekâ (4. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Koçyiğit, M., Koçyiğit, A. ve Özsoy, E. (2018). Kişilerarası iletişim bağlamında bireylerin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Milli sporcular üzerinde bir araştırma. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 11-19.
- Koçyiğit, M., Erdoğan, M., Uyar, M. & Çınar, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklerle sosyalleşme düzeylerinin iletişim becerileri ve duygusal zekâları üzerine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 966-988.
- Korkut, F. (1996). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: *Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışmaları Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 143-149.
- Koroğlu, M. (2006). *Emniyet teşkilatı emniyet hizmetleri sınıfı personelinin iletişim becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Koroğlu, M., Yiğiter, K. (2016). Effects of swimming training on stress levels of the students aged 11-13. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1881-1884.
- Köse, B., Uzun, M., Özlü, K., Çelik, N.M. ve Erbaş, Ü. (2019). Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin öznel mutluluk ve zindelik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Ankara üniversitesi örneği). *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 22-29.
- Kumcağz, H., Yılmaz, M., Çelik, S.B. ve Avcı, İ.A. (2011). Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(1), 49-56.
- Lazarus, R. (1998). *Stresle Başa Çıkma Tarzınız: Dostunuz Ya Da Düşmanınız* (3. Baskı). (NH Şahin, Çev.). Stresle Başa Çıkma: Olumlu Bir Yaklaşım, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No: 2.
- Özbay, N. (2012). *Amatör spor kulüplerinde görev yapan antrenörlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi (Manisa İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

- Özdayı, N. (2011). *Futbol hakemlerinin duygusal zekâ ve iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Antep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Pehlivan, İ. (1995). *Yönetimde Stres Kaynakları*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Pehlivan B.K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online Dergisi*, 4(2), 17-23.
- Söylemez, Ö.F. (2019). *Türkiye'deki bokey hakemlerinin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ağrı.
- Şahan, S., Şirin, E.F. (2022). Spor genel müdürlüğü ve bağımsız spor federasyonlarında çalışan personelin algıladığı yönetim tarzlarının informal iletişim kanallarına etkisi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 21-37.
- Tepeköylü, Ö. Soytürk, M. Çamlıyer, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (Besyo) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 115-124.
- Tural, N. (1994). *Beden eğitimi öğretmenlerinin stres kaynakları, stres tepkileri ve stresle başa çıkma yolları*. Yüksek Lisans Tezi, 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ulukan, H., Kartal, A., Zengin, S., Abanoz, E. I. & Parlak, N. (2017). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin iletişim düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2317-2325.
- Uyar M., Erdoğan M. (2021). Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 94-109.
- Ünsal, A. (2005). *tribün cemaatinin öfkesi: ticarileşen Türkiye futbolunda şiddet*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, İ., Çimen, Z. ve Bektaş F. (2009). Sporcu algılamalarına göre bireysel ve takım sporu antrenörlerinin iletişim beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 45-48.